

Görme Engelli Bireylerin Müzik Eğitime Yönelik Yapılan Tez Çalışmalarının İncelenmesi

Taner Topaloğlu^{a,b}

Özet

Araştırmada, görme engelli bireylerin aldıkları müzik eğitimi konusunda yazılmış olan lisansüstü tezlerin tespit edilmesi, bu tezlerin farklı açılardan incelenerek mevcut durum tespitinin yapılması ve gelecekte yapılacak olan çalışmalara ışık tutması amaçlanmaktadır. Durum çalışması deseni kullanılan çalışmada veriler, betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, tez konularının çoğunlukla müzik eğitimi, müzik nota yazısı, çalgı eğitimi ve müzik eğitim teknolojisi olduğu tespit edilmiştir. Bu tezlerin, görme engelli müzik öğretmenlerinin ve öğrencilerin yaşadığı sorunlar, sosyalleşme durumları, görme engelli okullarında program yapısı, Braille nota sisteminin Türkiye’de kullanım durumu ve çalgı eğitiminde yaşanan sorunları tespit etmeyi amaçladıkları görülmektedir. Tez sonuçları incelendiğinde, gören öğrenciler için hazırlanmış öğretim programının görmeyen öğrenciler içinde değiştirilmeden uygulanmasının ve kılavuz kitapların aynı olmasının büyük sorunlar yarattığı, haftalık 1 saatlik dersin yetersiz kaldığı, öğretmenlerin özel eğitim konusunda hizmet içi eğitim kursu alması gerektiği, Braille alfabesi ile basılmış kaynakların yetersiz olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Görme Engelli
Müzik Eğitimi
Lisansüstü Tez
Görme Engellilerde Müzik
Eğitimi

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 09.06.2022
Yayın Tarihi: 28.03.2023
Doi: 10.18026/cbayarsos.1128327

Investigating Examination of Thesis Studies on Music Education of the Visually-Impaired Individuals

Abstract

In this study, it is aimed to determine the postgraduate theses written on the music education of the visually impaired, to examine these theses from different perspectives, to determine the current situation and to be a source for the studies to be done. In the study, a case study design was used. The obtained data were analyzed by descriptive analysis method. As a result of the research, the subjects of the thesis are mostly music education, musical notation, instrument education and music education technology, and the problems experienced by visually impaired music teachers and students, their socialization status, school program structure, the usage status of the Braille notation system in Turkey and instrument education. It is seen that they aim to identify the problems experienced. When the results of the thesis are examined, it has been concluded that the application of the curriculum and guidebooks prepared for sighted students to blind students creates great problems, the 1-hour course is insufficient, teachers need to take an in-service training course on special education, and the resources printed in Braille alphabet are insufficient.

Keywords

Visually Impaired
Music Education
Postgraduate Thesis
Music Education for the
Visually Impaired

About Article

Received: 09.06.2022
Published: 28.03.2023
Doi: 10.18026/cbayarsos.1128327

^a tanertopaloglu@harran.edu.tr

^b Dr.Öğr.Üyesi, Harran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, ORCID: 0000-0002-2095-3672

Giriş

Eğitim, insanların doğuştan elde ettikleri haklardan biridir. Eğitimin en önemli ilkelerinden biri eşitliktir. Eğitim almak isteyen her birey; imkân ve olanaklar yönünden bir ayrım gözetmeksizin; dini, dili, ırkı vb. farklılıklardan oluşan ayrıcalıkları tanımadan, eşitliğini özgürlüğünden alan prensipler doğrultusunda eğitim çizgisini belirlemelidir.

Eğitim, insanı toplumsal yaşama uyumunu sağlamak, belli başlı yetenekleri geliştirmek ve toplumsal değerlere saygı duymaya yönlendirmek için uygulanan yöntemlerin tümünü içerir (Hachette, 1983, s.145). Uçan'a (2005) göre eğitim, bireyleri ve toplumları yönlendirme, şekillendirme, değiştirme ve geliştirmede uygulanan en etkili süreçlerin başında gelir (s.1).

Aynı zamanda Gülcan'a (2019) göre eğitim, sosyal bir devletin temel görevlerinden biridir. Bu nedenle devlet; her vatandaşına eşit imkânlar sağlamak ve her birinin ilgi, istek ve yeteneklerine göre eğitim almasını sağlamak zorunluluğu vardır. Bundan dolayıdır ki eğitim hakkı pek çok uluslararası diğer insan hakları için bir ön koşul olarak yer almaktadır. Dolayısıyla eğitim, bireylerin istek, yetenek ve becerilerine göre sosyal devletin sunmak zorunda olduğu kamusal bir hizmettir.

Verilen tanımlar incelendiğinde eğitimin, ayrım yapmadan her bireye verilmesi, bireyleri, toplumları değiştirmesi ve geliştirmesi aynı zamanda bireyleri topluma hazırlama işlevlerinden bahsedildiği görülmektedir. Bireylerin, özellikle engelli bireylerin toplumda kendi imkânları ile bağımsız olarak yaşayabilmesi için eğitimin gerekliliği öne çıkmaktadır. İnsanlarda istendik yönde davranış değiştirme ve geliştirme işi bir süreç gerektirir. Bu sürecin meydana gelmesinde önemli husus ise eğitim sistemidir. Doğru istikamette planlanan eğitim sistemleri, toplumların istendik yönde gelişimini sağlayan önemli yapı taşlarıdır. Bu sürecinin doğru bir şekilde gerçekleşebilmesi için eğitim sistemi içinde farklı kollar ve uzmanlık alanları oluşmuştur. Burada özellikle konu bütünlüğü için üzerinde durulması gereken alan, engelli bireylerin eğitimi kapsamında yer alan "özel eğitimidir".

Özel eğitim, zihinsel, bedensel, sosyal, duygusal ve iletişim olarak normal bir gelişim göstermeyen, normal bir eğitim-öğretim faaliyetinden yararlanma konusunda zorluk çeken, kısmi olarak yaralanabilen ya da sadece destek programları ile eğitimini sürdürebilen bireyleri için özel yetişmiş personel tarafından özel yöntem teknik, araç gereç ve mekanlarda verilen planlanmış özgün programlar ile verilen eğitimidir (Baykoç Dönmez, 2010). Ersoy ve Avcı (2001) ise özel eğitimi zihinsel, bedensel, duygusal sosyal gelişim özellikleri bakımından farklılık gösteren çocukların eğitim ve öğretimi sürecinin bütünü olarak tanımlamaktadır.

İsman'a (2010) göre, özel eğitim gereken bireylerin uygun bir eğitim programına yerleşmeleri eğitsel tanılama süreci ile başlamaktadır. Tıbbi tanılama süreci, hastanelerde yapılırken, eğitsel tanılama ve değerlendirme süreci ise rehberlik araştırma merkezlerinde yürütülmektedir. Tıbbi ve eğitsel tanılama sürecinde erken tanı çok önemlidir. Özel eğitim alması gereken bireylerin, özel eğitim hizmetlerinden nasıl faydalanacağı rehberlik ve araştırma merkezlerinde oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından belirlenmektedir. Tanılama süreci sonunda bireyin kaynaştırma yoluyla eğitim amacıyla özel eğitim sınıfına (en az kısıtlayıcı ortam), özel eğitim okuluna, hastane ilköğretim okuluna veya evde eğitim ortamına yönlendirilmesi yapılmaktadır.

Pirgon ve Babacan'a (2013) göre, her bireyin birbirinden farklı özelliklere sahip olması öğrenme ve öğretme süreçlerini doğrudan etkilediğinden dolayı her bireyi aynı koşullarda

değerlendirmek mümkün olmayacak ve normal eğitim koşulları özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için yeterli olmayacaktır. Bu nedenle özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eşitlik ilkesi doğrultusunda eşit koşullarda eğitim hakkı edinmesi ve her engelli öğrencinin bireysel özellikleri incelenerek öğrencilere uygun eğitim öğretimin planlanarak verilmesi gerekmektedir.

Normal bireyler gibi özel eğitime ihtiyacı olan bireylerinde eğitimde fırsat eşitliğinden faydalanma hakları vardır. Eğitimde bireylere verilen fırsat eşitliği ile özel eğitime ihtiyacı olan bireyler toplum içinde yer bularak yaşama fırsatını yakalayabileceklerdir (Batu ve Kırcaali İftar, 2011, s.7). Varış ve Hekim'e (2017) göre, özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler denildiği zaman genel olarak bedensel, zihinsel yetersizliği ile görme ve işitmede yetersizliği olan bireyler akla gelmektedir.

İnsanların hemen hemen hepsinin müziğe tepki verdiği ve insanların bu tepkisinin cinsiyet, yaş, kültürel geçmiş ve gelişim düzeyi gibi pek çok sınırlamanın önüne geçtiği görülmektedir. Bu doğrultuda müzik, normal bireyler için önemli olduğu kadar özel eğitim gereksinimi olan bireyler içinde hem çok önemli hem de gereklidir. Ülkemizde olumlu pek çok gelişmeye rağmen özel eğitim gereksinimi olan bireyler hala, yeteneklerine yönelik desteklenme ve yetenekleri ölçüsünde eğitim alma konularında bazı sıkıntılar yaşamaktadırlar. Müzik eğitimi alan özel eğitim gereksinimi olan bireylerin, özelliklede görme engelli bireylerin eğitim süreci içinde karşı karşıya kaldıkları sorunlar büyük önem arz etmektedir. Yıldız ve Gürler'e (2018) göre bir veya iki gözünde kısmi veya tamamen görme kaybı veya bozukluğu olan kişi, görme engelli olarak tanımlanmaktadır. Görme kaybı neticesinde göz protezi kullananlar, renk körlüğü, tavukkarası olarak isimlendirilen gece körlüğü olan bireylerde bu gruba girmektedir.

Müzik eğitimi; genel müzik eğitimi, özenen müzik eğitimi ve mesleki müzik eğitimi türlerini kapsamaktadır. Bu eğitim türleri hem örgün eğitimde hem de yaygın eğitimde görme engellileri müzik eğitimini kucaklamaktadır. Müzik eğitimi alan görme engelli bireyler bu süreçte yapılan araştırmalara göre pek çok farklı özellikte sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu sorunların çözüme ulaşması öncelikle sorunların ortaya konulması, sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirilmesi ve bu konuda bilimsel çalışmaların artırılmasına bağlıdır. Çelik, Sarı ve Doğru'nun (2015) yapmış olduğu çalışmaya göre, özel eğitim ile ilgili çalışmalar gün geçtikçe artmaktadır ve bu alanda yapılmış olan tezler ve makaleler merak konusu olmaktadır. Özel eğitim alanında çalışan bilim insanlarının, eğitimcilerin, ailelerin ve bilgi edinmek isteyen tüm bireylerin bu alanda yapılmış olan tez ve makalelerin her birini okumaları ve incelemelerinin zor olacağı görüşü bu tip çalışmaların gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bu doğrultuda bu araştırma, görme engelli bireylerin müzik eğitimi sürecine yönelik şuana kadar yapılmış olan tez çalışmalarının tespit edilmesi, bu tezlerin konu, amaç, yöntem ve sonuçları açısından değerlendirilerek mevcut durum tespiti yapılması bakımından önemlidir. Aynı zamanda bu çalışma, gelecekte yapılacak olan çalışmalara ışık tutması bakımından kaynak niteliğinde olacaktır. Bu doğrultuda, çalışmanın problem cümlesi "görme engelli bireylerin müzik eğitimine yönelik yazılmış olan tezler ve bu tezlerin analizi nasıldır? Olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, görme engelli bireylerin müzik eğitimine yönelik şu ana kadar yazılmış olan lisansüstü tezlerin tespit edilmesi, bu tezlerin farklı açılardan incelenerek mevcut durum

tespitinin yapılması ve gelecekte yapılacak olan çalışmalara ışık tutması amaçlanmaktadır. Araştırmanın amacına ulaşmak için şu sorulara yanıt aranmıştır;

1. Görme engelli bireylerin müzik eğitimi hakkında yapılmış lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Görme engelli bireylerin müzik eğitimi hakkında yapılmış lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
3. Görme engelli bireylerin müzik eğitimi hakkında yapılmış lisansüstü tezlerin enstitü ve anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
4. Görme engelli bireylerin müzik eğitimi hakkında yapılmış lisansüstü tezlerin program türlerine göre dağılımı nasıldır?
5. Görme engelli bireylerin müzik eğitimi hakkında yapılmış lisansüstü tezlerin konu ve amaçlarına göre analizi nasıldır?
6. Görme engelli bireylerin müzik eğitimi hakkında yapılmış lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma modeli türleri nelerdir?
7. Görme engelli bireylerin müzik eğitimi hakkında yapılmış lisansüstü tezlerde kullanılan veri toplama araçları nelerdir?
8. Görme engelli bireylerin müzik eğitimi hakkında yapılmış lisansüstü tezlerin sonuç analizleri nasıldır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma nitel bir çalışma olup nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Vural Akar ve Cenkseven'e (2005) göre durum çalışması araştırmaları 1980'li yıllarda daha çok eğitim ile ilgili problemleri derinlemesine incelemek amacı ile kullanılmış ve günümüzde de eğitim araştırmalarında sıklıkla kullanılmaktadır. Creswell'e (2017) göre durum çalışması, başta değerlendirme süreci olmak üzere, bir durumun veya olayın derinlemesine analiz edildiği bir yöntemdir. Aynı zamanda durum çalışmalarında sıklıkla kullanılan doküman analizi tekniği, araştırılan konu ile ilgili kayıt ve belgelerin sistematik bir şekilde incelenmesi amacı için kullanılan bir tekniktir.

Çalışma Grubu

Araştırma çerçevesinde, Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinde görme engellilerin müzik eğitimi konusunda yapılmış olan 17 tez olduğu tespit edilmiştir. Bu tezlerden 1 tanesi ulaşılabilir olmadığı için bu araştırma 16 tez ile gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan tezlere yönelik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubunda Yeralan Lisansüstü Tez Bilgilerine İlişkin Veri Tablo

Sayı	Tez No	Yazar	Tez Adı
1	145039	Cafer DOĞAR	Görme engelli müzik öğretmenlerinin mesleki açıdan karşılaştıkları güçlükler
2	319679	Hikmet AKPINAR	Görme engellilerde Braille işaret sistemi ve müzik eğitiminde kullanılabilirliği

3	331677	Zeki Fırat DEMİRCİ	Türkiye'de görme engelliler ortaokullarında öğretmen görüşlerine göre müzik dersi kazanımlarının gerçekleşebilme durumu
4	350002	Cemalettin BAYDAĞ	Görme engelli bireylerin sosyalleşme sürecinde verilen müzik eğitiminin, müzikal motivasyon, müziksel ilgi ve müzik yaşantılarına etkisi
5	429434	Nihal Ayşe KARAMAN	Görme engelliler okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin müzik dersi öğretim programının ve ders içi etkinliklerin uygulanışına ilişkin görüşleri (Adana ili örneği)
6	464579	Ömer Zeki URHAN	Braille nota sistemi ile Türk musikisi basit makamları
7	461470	Zehra DİLSİZ	Görme engelli ilköğretim okullarında müzik dersi sürecine ilişkin öğretmen görüşleri
8	533434	Bilge ÖZEL	Amerika Birleşik Devletleri'ndeki görme engellilerin müzik eğitiminde Braille nota sisteminin kullanımı ve Türkiye'deki durumun incelenmesi
9	585311	Alp ÖZSÖKMEN	Görme engelli öğrencisi olan konservatuvar eğitimcilerinin eğitim sürecine ilişkin görüşlerinin betimlenmesi
10	552174	Büşra ÖZ	Türkiye'de görme engelli öğrencilerin müzik eğitiminde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili öğrenci görüşleri
11	646867	Efser ÇAĞLARCA	Eğitim sürecinde müziğin görme engelli öğrencilerin kaygı durumları üzerindeki etkisi
12	590029	Özlem SATILMIŞ	Üniversitelerde mesleki müzik eğitimi alan görme engellilerde piyano eğitiminde karşılaşılan sorunlar (Ankara ili örneği)
13	647561	Burak AYAZ	Görme engelliler için müziksel okumaya yönelik Braille tabanlı donanımsal arayüz tasarımı
14	621126	Salih Ercan ADİYAMAN	Müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin flüt eğitiminde karşılaştıkları sorunların incelenmesi
15	663571	Betül YAZAR	Türkiye'deki müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda eğitim alan görme engellilerin müzik eğitimi sürecine ilişkin eğitimci ve öğrenci görüşleri
16	678910	Hasan TOYRAN	Mesleki müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin materyal sorunları ve Lavignac 2C Solfej Kitabının Braille Alfabesiyle yazım örneği

Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada veri toplama tekniklerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Wach, 2013; akt. Kırıl, 2020). Bu tür araştırmalarda, araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi, gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilir. Araştırmada, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Dokümantasyon Merkezi'nde yapılan tarama sonucunda 1994-2022 yılları arasında yapılmış konuyla ilgili toplam 17 lisansüstü çalışmaya

ulaşmış fakat bu tezlerden 1 tanesi erişime kısıtlı olduğu için toplamda 16 lisansüstü teze ulaşılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen dokümanlar betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz sürecinde araştırma sorularından yola çıkarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuş ve bu çerçeveye göre araştırmada verilerin hangi temalar altında düzenleneceği belirlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2013) göre, betimsel analizde elde edilen veriler, daha önce belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Araştırma sorularından araştırmanın kavramsal çerçevesinden veya görüşme veya gözlemlerde yer alan boyutlardan yola çıkarak veri analizi için çerçeve oluşturulur ve bu çerçeveye göre verilerin hangi temalar altında düzenleneceği belirlenir.

Oluşturulan temalar doğrultusunda elde edilen veriler tablolar halinde sunulmuştur. Aynı zamanda verilerin frekans ve yüzde hesaplamaları yapılarak değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde, Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi'nin veri tabanında 1994-2022 yılları arasında görme engellilerin müzik eğitimi alanında yayımlanan lisansüstü tezler araştırmanın amacı doğrultusunda incelenmiş olup analiz sonucunda bulgulara ulaşılmış ve tablolar yardımıyla bu bulgulara yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Birinci alt probleme yönelik "görme engelli bireylerin müzik eğitimi hakkında çalışılmış olan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?" Sorusu doğrultusunda tezler incelenerek veriler toplanmış ve toplanan veriler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Türkiye'de Görme Engelli Bireylerin Müzik Eğitimi Hakkında Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılım Tablosu

Tezlerin Yayın Yılı	Frekans(f)	Yüzde(%)
2019	4	25
2021	2	13
2020	2	13
2017	2	13
2012	2	13
2018	1	6
2016	1	6
2013	1	6
2004	1	6

Toplam	16	100
---------------	-----------	------------

Tablo 2 değerlendirildiğinde, lisansüstü çalışmaların %25 oranla çoğunlukla 2019 yılında, 2021, 2020, 2017, 2012 yıllarının her birinde %13 oranla 2'şer çalışma ve 2018, 2016, 2013 ve 2004 yıllarının her birinde % 6 oranında 1'er tane çalışma yapıldığı anlaşılmaktadır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

İkinci alt probleme yönelik "görme engelli bireylerin müzik eğitimi hakkında çalışılmış olan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?" Sorusu doğrultusunda tezler incelenerek veriler toplanmış ve toplanan veriler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Türkiye'de Görme Engelli Bireylerin Müzik Eğitimi Hakkında Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılım Tablosu

Üniversite Adı	Frekans(f)	Yüzde(%)
Gazi Üniversitesi	10	63
Atatürk Üniversitesi	1	6
Marmara Üniversitesi	1	6
Fırat Üniversitesi	1	6
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	6
İstanbul Okan Üniversitesi	1	6
Yıldız Teknik Üniversitesi	1	6
Toplam	16	100

Tablo 3 değerlendirildiğinde, müzik eğitimi alanında yapılmış lisansüstü tezlerin çoğunlukla %63 oranında Gazi Üniversitesinde yapılmış olduğu, Atatürk Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitelerinin her birinde %6 oranında 1'er tane lisansüstü çalışma olduğu görülmektedir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Üçüncü alt probleme yönelik "görme engelli bireylerin müzik eğitimi hakkında çalışılmış olan lisansüstü tezlerin enstitü ve anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?" Sorusu doğrultusunda tezler incelenerek veriler toplanmış ve toplanan veriler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Türkiye’de Görme Engelli Bireylerin Müzik Eğitimi Hakkında Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Enstitü ve Anabilim Dalı Dağılım Tablosu

Enstitü	Frekans(f)	Yüzde(%)	Anabilim Dalı	Frekans(f)	Yüzde(%)
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	12	75	Güzel Sanatlar Eğitimi	12	75
Sosyal Bilimler Enstitüsü	4	25	Müzik	3	19
			Sanat ve Tasarım	1	6
Toplam	16	100	Toplam	16	100

Tablo 4 değerlendirildiğinde, müzik eğitimi alanında lisansüstü tezlerin %75 oranla çoğunlukla eğitim bilimleri enstitüsünde ve %25 oranla sosyal bilimler enstitüsünde çalışılmış olduğu görülmektedir. Anabilim dalı olarak değerlendirildiğinde ise lisansüstü çalışmaların %75 oranla çoğunlukla güzel sanatlar eğitimi anabilim dalında, %19 oranla müzik anabilim dalında ve %6 oranla sanat ve tasarım anabilim dalında yapıldığı anlaşılmaktadır.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Dördüncü alt probleme yönelik “görme engelli bireylerin müzik eğitimi hakkında çalışılmış olan lisansüstü tezlerin program türlerine göre dağılımı nasıldır?” Sorusu doğrultusunda tezler incelenerek veriler toplanmış ve toplanan veriler Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Türkiye’de Görme Engelli Bireylerin Müzik Eğitimi Hakkında Yapılmış Lisansüstü Program Türlerine Göre Dağılım Tablosu

Lisansüstü Program Türü	Frekans(f)	Yüzde(%)
Yüksek Lisans	16	100
Doktora	-	-
Toplam	16	100

Tablo 5 değerlendirildiğinde, lisansüstü tez çalışmalarının %100 oranla tamamının yüksek lisans programında gerçekleştirildiği görülmektedir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Beşinci alt probleme yönelik “görme engelli bireylerin müzik eğitimi hakkında çalışılmış olan lisansüstü tezlerin konu ve amaçlarına göre analizi nasıldır?” Sorusu doğrultusunda tezler incelenerek veriler toplanmış ve toplanan veriler Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Türkiye’de Görme Engelli Bireylerin Müzik Eğitimi Hakkında Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Konu ve Amaçlarına Göre Analiz Tablosu

Tez Konusu	Tez Amacı	Frekans(f)	Yüzde(%)
Müzik Eğitimi	1-(Görme Engelli Öğretmenlerin Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sunmak) 2-(Görme Engelli Müzik Öğretmeni Adaylarının Müzik Eğitimi Sürecinde Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri) 3-(Görme Engelliler Okullarında öğretim programı ve ders içi etkinliklerin Uygulanışı) 4- (Görme Engelli Öğrencilerin Eğitim Durumu Saptaması) 5- (Müzik Eğitiminin Görme Engeli Öğrencilerin Sosyalleşme Sürecine Etkisi) 6- (Görme Engelli İlköğretim Okullarında Müzik Eğitimi Süreci) 7-(Görme Engelli Öğrencisi Olan Konservatuarlarda Müzik Eğitiminin Eğitimciler ve Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesi) 8- (Görme Engelli Öğrencilerin Müzik Eğitiminde Yaşadığı Sorunlar) 9- (Müziğin Görme Engelli Öğrencilerin Kaygı Durumlarına Etkisi)	9	56
Müzik Eğitimi Teknolojisi	1- (Müziksel Okumaya Dönük Braille Alfabeti İle Uyumlu Titreşim Uyarılı Alet Tasarımı)	1	6
Çalgı Eğitimi	1- (Flüt Eğitimi Alan Görme Engelli Öğrencilerinin Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri) 2- (Piyano Eğitimi Alan Görme Engelli Öğrencilerin Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri)	2	13
Müzik Nota Yazısı	1- (Amerika’da kullanılan Braille Nota Sisteminin Türkiye Özelinde Durumu) 2-(Braille yazının Müzik Eğitiminde Kullanılabilirliği) 3- (Türk Musikisi Nazariyatının Braille Yazı Formatında Hazırlanması) 4- (Mesleki Müzik Eğitimi Alan Görme Engelli Öğrencilerin Materyal Sorunları ve Materyal Oluşturma)	4	25
Toplam		16	100

Tablo 6 değerlendirildiğinde, lisansüstü çalışmaların %56 oranla çoğunlukla müzik eğitimi konularından üretildiği ve içerik olarak değerlendirildiğinde tezlerin; görme engelli müzik öğretmeni, müzik öğretmeni aday ve öğrencilerin müzik eğitiminde yaşadığı sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmak, görme engelli öğrencilerin eğitim durumunun saptanması,

öğrencilerin sosyalleşme durumlarının tespiti, görme engelli okullarında program yapısı ve etkinliklerin durumu, görme engelli ilköğretim okullarında müzik eğitimi süreci ve konservatuvar eğitiminin öğretmen ve öğrenci gözünden değerlendirilmesi gibi amaçları olduğu görülmektedir. %25 oranla müzik nota yazısı konu başlığında tezlerin; Amerika’da kullanılan Braille nota sisteminin Türkiye’de kullanım durumunun tespiti, Braille yazının müzik eğitiminde kullanılma durumu, Türk müziğinde Braille yazı formatının kullanılma durumu ve mesleki eğitimde görme engelli öğrencilerin materyal sorunu ve materyal oluşturulması gibi amaçları olduğu anlaşılmaktadır. %13 oranla çalgı eğitimi üzerine yapılan tezlerin; flüt ve piyano eğitimi alan görme engelli öğrencilerin yaşadığı sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmayı amaçladıkları görülmektedir. %6 oranla 1 tezin ise müzik eğitimi teknolojisi konu başlığında olduğu ve müziksel okumaya dönük Braille alfabesi ile uyumlu titreşim uyarılı alet tasarımı yapılması amaçladığı görülmektedir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Altıncı alt probleme yönelik “görme engelli bireylerin müzik eğitimi hakkında çalışılmış olan lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma modeli türleri nelerdir?” Sorusu doğrultusunda tezler incelenerek veriler toplanmış ve toplanan veriler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Türkiye’de Görme Engelli Bireylerin Müzik Eğitimi Hakkında Yapılmış Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Araştırma Modeli Tablosu

Tezlerde Tercih Edilen Araştırma Modelleri	Frekans(f)	Yüzde(%)
Tarama Modeli	9	56
Durum Çalışması	4	25
DeneySEL Desen	2	13
Derleme	1	6
Toplam	16	100

Tablo 7 değerlendirildiğinde, müzik eğitimi alanında çalışılmış olan lisansüstü tezlerde araştırma modeli olarak %56 oranla çoğunlukla tarama modeli, %25 oranla durum çalışması, %13 oranla deneysel çalışma ve %6 oranla 1 çalışmanın ise derleme türünde çalışma yaptıkları görülmektedir.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Yedinci alt probleme yönelik “görme engelli bireylerin müzik eğitimi hakkında çalışılmış olan lisansüstü tezlerde kullanılan veri toplama araçları nelerdir?” Sorusu doğrultusunda tezler incelenerek veriler toplanmış ve toplanan veriler Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Türkiye’de Görme Engelli Bireylerin Müzik Eğitimi Hakkında Yapılmış Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılım Tablosu

Tezlerde Tercih Edilen Veri Toplama Yöntemleri	Frekans(f)	Yüzde(%)
Görüşme	8	50
Anket	6	38
DeneySEL Çalışma	1	6
Doküman İnceleme	1	6
Toplam	16	100

Tablo 8 değerlendirildiğinde, lisansüstü çalışmalarda veri toplama aracı olarak %50 oranla daha çok görüşme tekniği, %38 oranla anket tekniği ve %6 oranla deneysel çalışma tekniği kullandıkları anlaşılmaktadır.

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sekizinci alt probleme yönelik “görme engelli bireylerin müzik eğitimi hakkında çalışılmış olan lisansüstü tezlerin sonuç analizleri nasıldır?” Sorusu doğrultusunda tezler incelenmiş ve elde edilen veriler aşağıda sunulmuştur.

Doğar (2004) çalışmasında, Türkiye’de görev yapan görme engelli müzik öğretmenlerinin tamamına yakınının erkek olduğu, çoğunluğunun görme engelliler okulunda çalıştığı, lisans mezunu oldukları ve Gazi Üniversitesinden mezun oldukları gibi demografik özelliklere sahip oldukları görülmüştür. Görme engelli müzik öğretmenlerinin yoğun olarak hizmet içi eğitim faaliyetlerinden yeterince yararlanamama, müzikle ilgili gelişmeleri takip edememe, çevrenin kendilerine ön yargılı yaklaşması, ders dışı etkinliklerinde etkin rol alamama, öğrenci merkezli etkinliklerden yeterince yararlanamama, okul aile işbirliğinde sorunlar yaşamakta oldukları, öğrencilerin derse aktif katılımlarında yeterince verimli olamadıkları, ölçme değerlendirme sürecinde zorluk yaşadıklarına ilişkin sorunlar yaşadıkları anlaşılmıştır. Öğretmenlerin konuları günlük hayatla ilişkilendirmedi, öğrencileri tanımada, öğrencilerle sağlıklı ilişki kurabilmelerinde, öğrenme ortamını düzenlemede, derse hazırlık sürecinde, öğrencileri derse motive etmede, öğrencilerle iletişimde, ders yönetiminde, zamanı etkili kullanmada, sınıfta yaratıcı olmada, ulaşımda, fiziksel mekan konusunda, öğrenci problemlerini çözmede, öğrencilerin araştırma projelerinde, şarkıyı etkili söylemede, yaratıcı çalışmalarda ve jest mimik ve vücut hareketlerini olumlu yönde kullanabilme konularında sorunların üstesinden gelebildiklerine ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır.

Akpınar (2012) çalışmasında, görme engelli ilköğretim okullarında okuyan öğrencilerin büyük kısmının Braille müzik nota ve nota değerlerinin kullanımında sorun yaşadıkları fakat Braille müzik anahtar işaretlerinde, sus işaretlerinde, ses değiştirici işaretlerde, ölçü sayısı işaretlerinde ve oktav işaretlerinin kullanımında sorun yaşamadıklarına ilişkin görüş belirttikleri görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin Braille müzik alfabesi ile deşifre okuma, ritim yazma çalışmalarında kendilerini yeterli bulmadıkları, nüans terimlerini kullanmada sorun yaşadıkları ve bunun en önemli sebebinin aşırı sembolleşen kodların karmaşık hale gelmesi olduğunu, hız terimlerine öğrencilerin hiç dikkat etmedikleri, seslendirme tekniklerine ilişkin sembollerini kullanamadıkları ve müziksel okumada eserleri ezberlemede sorun yaşadıklarını

ifade ettikleri görülmektedir. Görme engelli ilköğretim okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin yarısının Braille müzik alfabesi ile nota eğitimini gerçekleştirirken diğer yarısının ise gerçekleştiremediği ve bunun sebebinin ise Braille müzik alfabesi ile ilgili yeterli eğitimi alamaması olduğu anlaşılmaktadır. Müzik öğretmenleri, görme engelli öğrenciler için özel derslikler olması gerektiği, müzik dersi için planlanan haftalık 1 saatin yetersiz olduğu, öğretmenlerin müzik dersi için belirlenen müfredat programını büyük oranla uygulayamadıkları, öğretmenlerin almış oldukları mesleki eğitim ile meslek yaşantısındaki uygulamaların birbiri ile örtüşmediği, özel eğitim konusunda yetersiz oldukları, kullanılan ders kitaplarının öğrenciler için yeterli olmadığı, bu okullarda blok flüt ile derslerin sınırlandırıldığı, öğrencilerin eğitimleri için gerekli araç ve gereçleri sağlayamadığı, kaynak sayısının yetersiz olduğu görüşlerini ifade etmişlerdir.

Demirci (2012) çalışmasında, görme engelliler ortaokullarında çalışan müzik öğretmenlerinin müzik dersine ilişkin görüşleri doğrultusunda, programda belirlenmiş olan kazanımların gerçekleşmesi için haftada 1 saatlik ders süresinin yeterli olmadığı, gören öğrenciler için hazırlanmış programın görmeyen öğrenciler içinde değiştirilmeden uygulanmasından kaynaklanan problemler olduğu, müzik alanında Braille kaynaklarının yetersizliği, eski kör okulları adı altında uygulanan sanat ve müzik ders programının ve haftada 6 saatlik ders saatinin tekrar uygulanmasının gerekli olduğu, müzik eğitiminde özel eğitim konusunda branşlaşma olması gerektiği ve müzik dersi konularının Türkiye çapında yapılan sınavlarda yer verilmesi gerektiğine ilişkin sonuçlara ulaşmıştır.

Baydağ (2013) çalışmasında, motivasyon, sosyalleşme ve müzik yaşantısına katkıları bakımından değerlendirildiğinde müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin, müzik eğitimi almayan öğrencilere göre anlamlı düzeyde olumlu etkilendiği, deney başlangıcında deney ve kontrol grubunun müzikal ilgi ve motivasyon düzeylerinin aynı olduğu fakat deneysel işlem sonucunda deney grubunun kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği, cinsiyet değişkeninin müzikal ilgi ve motivasyona etki etmediği, kadınların öğrencilerin müzik motivasyon toplam puanlarının erkek öğrencilerin puanlarından yüksek olduğu ve öğrencilerinin ailelerinin ekonomik durumlarının müziksel ilgi puanına, müzikal motivasyon puanlarına etki etmediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Karaman (2016) çalışmasında, görme engelliler okulunda çalışan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda, öğretmenler programı yeterince uygun bulmadıklarından dolayı derslerinde programı çok kullanamadıkları anlaşılmıştır. Öğretmenlerin ağırlıklı olarak ritim çalışmaları ve çalgı eğitimi ekleyerek müzik öğretim programını öğrencilerine uygun hale getirdikleri, görme engelliler okullarına gönderilen kılavuz kitap ile gören öğrenciler için hazırlanmış kılavuz kitabın aynı olmasının yanlış olduğu görüşünü belirttikleri görülmüştür. Aynı zamanda öğretmenlerin ağırlıklı olarak derslerinde kulaktan öğretim yöntemini kullandıkları, tekrara önem verdikleri, ders saatinin yetersiz olduğu, müzik öğretmenlerinin özel eğitim ve Braille müzik alfabesi konusunda birikimlerinin müzik dersinin niteliğini doğrudan etkilediği, bazı öğrencilerin görme engeli ile birlikte başka engellerinin de olduğu ve müzik eğitimi sürecinde öğrencilerin sınıf öğretmeni ve okul rehberlik servisi ile bilgi alışverişi yapılarak öğrencilerin daha iyi tanınmasının önemli olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Urhan (2017) çalışmasında, Braille yazı sisteminin en başarılı ve en yaygın sistem olduğu, Braille alfabesinin müzik, matematik gibi pek çok disiplinde kullanılabilir dil olduğu, Braille alfabesi ile basılmış kaynakların yetersiz olduğu özellikle Türk müziği konusunda

kaynakların çok yetersiz olduğu, ve Bugün Türkiye’de Türk musikisi alanında Arel-Ezgi-Uzdilek ses sisteminin kullanılmak olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Dilsiz (2017) çalışmasında, görme engelliler ilköğretim okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin görüşleri değerlendirildiğinde, bazı öğrencilerin görme engeli ile birlikte başka engellerinin olmasının eğitim başarısını olumsuz etkilediği, çift engeli olan öğrencilerin Braille alfabesi bilgisinin yeterli olmadığı ve bu durumdan dolayı Braille müzik alfabesi öğrenmede sorun yaşamadıkları, öğrencilerin çalgı çalma yeterliliklerinin olmadığı, müzik dersi için fiziki mekanın yeterli olduğu, okulların müzik enstrümanı imkanlarının yeterli olduğu, çalgı eğitimi için yeterli kaynağın olmadığı, görme engelliler ile gören öğrencilerin eğitim programının aynı olmaması gerektiği, öğrencilerin TEOG sınavına hazırlanmalarından dolayı müzik dersine önem vermedikleri ve öğretmenlerin göreve başlamadan önce görme engelliler eğitimine ilişkin hizmet içi eğitim görmesinin hem kendisi hem de öğrenci için çok önemli olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Özel (2018) çalışmasında, Amerika Birleşik Devletleri’nde görme engelliler ile ilgili yasaların uygulandığı ve bu nedenle görme engellilerin tüm imkanlarından faydalanabildikleri görülmüştür. Aynı zamanda Amerika’da ilk görme engelliler okulunun açılmasından itibaren müzik eğitimi ve Braille kaynakların oluşturulmasına öncelik verildiği, körler okulu ve kaynaştırma okullarındaki öğretmenlerin Braille nota sistemine hâkim olmasından dolayı herhangi bir aksaklık yaşanmadığı, Braille nota elde edilmesini sağlayan bilgisayar programlarının yaygın olarak kullanıldığı ve görme engelli öğrencilerin bu programlar konusunda eğitim alabilme olanaklarına sahip oldukları görülmektedir. Türkiye’de Braille müzik notası eğitimine yeterince önem verilmediği, körler okulundaki öğretmenlerin çoğunun Braille müzik notasını bilmediği, görme engelli öğrencilere Braille müzik nota eğitimi ve kaynak erişimi konusunda yeterince destek verilmediği, herhangi bir kurumsal desteğın olmadığı ve Braille müzik notası konusunda kullanılan teknolojilerin Türkiye’de yeni yeni kullanılmaya başlandığı ve henüz ülkemizde yaygınlaşmadığı görülmüştür. Görme engellilerin notaya erişim durumunun öğrencilerin almış oldukları eğitimin niteliğini doğrudan etkilediği ve genellikle görme engellilerin müzik eğitimi için Türkiye’de nota temini konusunda internet ortamında hizmet veren engelsiz nota kütüphanesi gibi çalışmaların daha çok gönüllük esası ile yürütülen çalışmalar olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Özsökmen (2019) çalışmasında, görme engelli öğrenci olan konservatuar eğitimcilerinin görüşleri doğrultusunda, eğitimcilerin görme engellilerin eğitimi konusunda hizmet içi eğitim almadıkları ve eğitimcilerin Braille alfabesine yönelik yeterince bilgilerinin olmadığı fakat öğrenme konusunda istekli olduklarına yönelik verilere ulaşılmıştır. Aynı zamanda görme engellilerin eğitimi için gerekli kaynakların yeterli olmaması, fiziki şartların yetersiz olması, öğrencilere özgün bir müfredatın olmayışı, öğrencilerin armoni ve solfej gibi pek çok derste nota yazma ve okuma konusunda sorun yaşamaları ve notaların deşifre edilmesinde yaşana sorunlar gibi pek çok zorluktan dolayı öğrencilerin motivasyonlarının düştüğüne ilişkin görüş belirttikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Öz (2019) çalışmasında, görme engelli öğrencilerin büyük bir kısmının Braille müzik alfabesi kullanmada sorun yaşadıkları, ev ortamında çalışırken gerekli araç gereçlerin temininde öğrencilerin zorlandıkları ve Braille alfabesi ile yazılmış notaların sınırlı olduğu ve temin etmekte zorlandıkları görülmüştür. Aynı zamanda haftalık 1 ders saatinin hem çalgı eğitimi hem de etkinlikler için yetersiz olduğu, okulda bulunan çalgıların sıklıkla bozulduğu içinde

sıkıntılar yaşandığı ve öğretmenlerinin Braille müzik yazısını yeterince bilmedikleri sonuçlarına ulaşmıştır.

Çağlarca (2019) çalışmasında, eğitim sürecinde müzik dersinin görme engelli öğrencilerin kaygı durumları üzerine etkileri incelenmiştir. Görme engelli bireylerde işitme duyusu aynı zamanda çevreyi fark etme ve bir anlamda görme yetisi ile ilişkilendirileceğinden, müzik derslerinde bu yetinin fazla kullanılması, bir yandan durumluk kaygıyı olumlu yönde azaltan bir etki yaparken, diğer yandan da işitsel algıyı çevreye değil de müziğe vermesi nedeniyle sürekli kaygıyı arttırıcı etki yapabildiği ve dolayısıyla kısa süreli bir süreklilik kaygısı artışı yaşanabildiği görülmüştür. Aynı zamanda durumluk kaygı düzeyinde ise oldukça ciddi bir düşüş görüldüğü sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bağrıyanık (2019) çalışmasında, lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi alan görme engellilerde piyano eğitiminde karşılaşılan sorunlar Ankara ili örneğinde araştırılmıştır. Görme engelli piyano eğitimi alan üniversite öğrencilerinin Türkiye’de görme engellilere yönelik müzik alanında yazılı kaynakların az olması nedeniyle Braille alfabeli yazılı kaynaklara ulaşmada zorluk yaşadığı ve piyano öğretmenlerinin özverili olmadığı sürece notaları yazıya dönüştürülmesinin sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Görme engelli öğrenciler, piyano için ayrılan ders sürelerinin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Görme engelli öğrencilerin piyano eğitimi sırasında yaşadıkları teknik sorunları çözebildikleri ancak üniversitede piyano eğitimi yaklaşımının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda aile, sosyal çevre ve okul arkadaşlarının görme engelli öğrencileri desteklediği, görme engelli piyano eğitimi alan üniversite öğrencilerinin bir kısmının müzik alanında mesleki kariyer planladığı, bir kısmının ise müzik alanı dışında bir meslek istediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ayaz (2020) çalışmasında, görme engelli bireylere yönelik, müziksel okumaya yardımcı, müzik Braille alfabesi ile uyumlu bir şekilde çalışabilen ve titreşimle uyarı yapabilen ara yüze sahip ve “kendin yap” felsefesine dayanarak düşük bütçeli bir araç tasarlanmıştır. Deneysel çalışmada güncel olarak Perkins Braille kullanan kişilerin kullanmayanlara göre Braille’e daha çabuk uyum sağladıkları ve hızlı bir şekilde okuma yapabildiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Adıyaman (2020) çalışmasında, müzik eğitiminde okuyan görme engelli öğrencilerin flüt eğitiminde yaşadıkları sorunlar incelenmiş ve öğrencilerin dudak pozisyonunda ve duruş tutuş pozisyonunda zorlandıkları tespit edilmiştir. Aynı zamanda flüt eserlerini kayıt edip dinleyerek öğrenmeye çalıştıkları için ders tempolarını yavaş aldıkları, Braille müzik notasını tam olarak bilmedikleri, yurtdışında bulunan kaynaklardan yararlanamadıkları, Braille nota teknolojilerinden faydalanamadıkları, flüt çalgısı seçen görme engelli öğrencilere ders veren öğretmenlerin özel eğitim alanında yeterli seviyede donanına sahip olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yazar (2021) çalışmasında, müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda eğitim alan görme engelli öğrencilerin müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarca yapılan giriş yetenek sınavlarında deşifre, solfej okutma, dikte, diksiyonlarına bakma amacıyla sesli metin okutma gibi aşamaların uygulanmasında Braille materyal yoksunluğu nedeniyle sorunlar yaşadıkları saptanmıştır. Eğitim sürecinde ise, görme engellilerin Braille nota okuyamaması nedeniyle öğretim hızının düşmesi, teorik derslerde tahtada yazılanlar seslendirilmediği için armoni, işitme gibi derslere katılımları konusunda sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, göstererek örnekleme yapılamadığı için çalgı tekniklerinin aktarımında zorlandıkları, sınavlarda öğrencilere soruları

okuyup, yazacak bir yardımcıya ihtiyaç duyulması, müzik eğitimcilerinin görme engellilerin eğitimi hakkında yeterli donanıma sahip olmadığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Toyran (2021) çalışmasında, mesleki müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin materyal konusunda yaşadığı sorunları ve Lavignac 2c solfej kitabının Braille alfabesiyle yazımına yönelik araştırma yapılmıştır. Yapılan çalışmada, görme engelli öğrencilerin Braille alfabesi(Braille yazı sistemi) ile yazılmış materyallere ulaşmada sıkıntı yaşadıkları, yurt dışı kütüphanelere erişim sağlayamadıkları, maddi imkânsızlıklardan dolayı Braille araç ve gereçlere ulaşamadıkları, görme engelli öğrencilere ders veren öğretim elemanlarının da Braille yazı sistemini bilmedikleri için öğrencilerin zorluk yaşadıkları saptanmıştır. Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda lisans 1. sınıfta okutulmakta olan batı müziği teori ve uygulamaları dersi içeriğinde yer alan ve solfej eğitiminde kullanılan "Lavignac 2C" adlı solfej kitabının Braille yazı sistemiyle oluşturulmuş edisyonu olmadığı yapılan görüşmelerle saptanmıştır. Bu alandaki materyal sıkıntısını gidermek amacıyla "Lavignac 2C" kitabı Braille yazı sistemiyle yazılarak görme engelli öğrencilerin kullanımına sunulmuştur.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Görme engellilerin müzik eğitimi konusunda yapılmış olan lisansüstü tez en çok 2019 yılında çalışılmış ve konuyla ilgili toplam 4 tez üretilmiştir. Bununla birlikte 2021, 2020, 2017, 2012 yıllarında 2'şer tez, 2018, 2016, 2013 ve 2004 yıllarında ise 1'er tez yapıldığı görülmektedir. Bu durum son yıllarda konuya olan ilginin ve yapılan çalışma sayısının arttığı yönünde bilgi vermektedir. Lisansüstü tezlerin yapıldığı üniversiteler incelendiğinde 16 tezin 10 tanesinin yapıldığı Gazi Üniversitesi konuyla ilgili en çok tez çalışması yapan üniversiteler arasındadır. Bu üniversite ile birlikte Atatürk Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitelerinin her birinde 1'er tane lisansüstü tez çalışması olduğu saptanmıştır.

Müzik eğitimi alanında lisansüstü tez çalışmalarının tamamının yüksek lisans programında gerçekleştirildiği ve doktora programında konuyla ilgili herhangi bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Son yıllarda bu konuya olan ilginin artması ve yüksek lisans çalışmaları ile elde edilen veriler doğrultusunda ileriki yıllarda doktora programlarında da konunun derinlemesine inceleneceği düşünülmektedir. Lisansüstü tezlerin çoğunlukla eğitim bilimleri enstitüsünde ve sosyal bilimler enstitüsünde çalışılmış olduğu, anabilim dalı olarak değerlendirildiğinde ise lisansüstü çalışmaların çoğunlukla güzel sanatlar eğitimi anabilim dalında olduğu bununla birlikte müzik anabilim dalında ve sanat ve tasarım anabilim dallarında da çalışmaların olduğu görülmektedir.

Lisansüstü tezler konu başlığı olarak değerlendirildiğinde çoğunlukla müzik eğitimi konulu olduğu ve sırasıyla müzik nota yazısı, çalgı eğitimi ve müzik eğitimi teknolojisi konulu çalışmaların yer aldığı tespit edilmiştir. Müzik eğitimi konulu tezler içerik olarak değerlendirildiğinde ise tezlerin; görme engelli müzik öğretmeni, müzik öğretmeni aday ve öğrencilerin müzik eğitiminde yaşadığı sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerileri, görme engelli öğrencilerin eğitim durumu, öğrencilerin sosyalleşme durumları, görme engelli okullarında program yapısı ve etkinliklerin durumu, görme engelli ilköğretim okullarında müzik eğitimi süreci ve konservatuvar eğitiminin öğretmen ve öğrenci gözünden değerlendirilmesi gibi amaçları taşıdığı görülmektedir. Müzik nota yazısı konu başlıklı

tezlerin; Amerika’da kullanılan Braille nota sisteminin Türkiye’de kullanım durumunun tespiti, Braille yazının müzik eğitiminde kullanılma durumu, Türk müziğinde Braille yazı formatının kullanılma durumu ve mesleki eğitimde görme engelli öğrencilerin materyal sorunu ve materyal oluşturulması gibi amaçları olduğu anlaşılmaktadır. Çalgı eğitimi konu başlıklı tezlerin; flüt ve piyano eğitimi alan görme engelli öğrencilerin yaşadığı sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmayı amaçladıkları görülmektedir. Müzik eğitimi teknolojisi konu başlıklı 1 tezin ise Braille alfabesi ile uyumlu titreşim uyarılı alet tasarımı yapılmasını amaçladığı görülmektedir.

Lisansüstü tezler metodolojik açıdan değerlendirildiğinde, araştırma modeli olarak çoğunlukla tarama modeli kullanılmaktadır. Aynı zamanda durum çalışması, deneysel çalışma ve derleme türünde çalışmaların yapıldığı da tespit edilmiştir. Araştırmalarda veri toplama aracı olarak daha çok görüşme tekniği kullanıldığı ve sırasıyla anket tekniği ve deneysel çalışma tekniği kullandıkları anlaşılmaktadır.

Görme engelli öğretmenler genel olarak iletişim ve sosyalleşme ile ilgili sorunlar yaşamaktadırlar. Bu sorunlar; okul aile işbirliği, çevrenin ön yargılı yaklaşımı, ders dışı etkinlikler ve öğrenci merkezli etkinlikleri etkin kullanamama olarak tanımlanmaktadır. Bu doğrultuda tez çalışmalarının ortaya koyduğu “görme engelli müzik öğretmenlerinin özel eğitim konusunda daha faydalı olabilmeleri için göreve başlamadan önce bu konuda hizmet içi eğitim kursu verilmesi gerektiği” sonucu önemlidir. Öğretmenlerin özel eğitim ihtiyacı sonucu, Varış ve Hekim’in (2017) yapmış oldukları çalışmada, müzik eğitimcilerinin, özel eğitim uzmanları ile işbirliği içinde çalışması gerektiği ve özel gereksinimi olan bireylerin eğitimine yönelik hizmet içi eğitim programlarına katılması gerektiği sonucu ile benzerlik göstermektedir.

Aynı zamanda görme engelliler okulunda çalışan veya kaynaştırma okullarında görev yapan öğretmenlerin Braille alfabesi ve Braille müzik alfabesine yönelik bilgi ve birikimleri yetersiz kalmaktadır. Bu konuda öğretmenlerin daha donanımlı olması gerekmektedir. Bu konuda Sazlı ve Şakalar’ın (2018) çalışmalarında, Braille müzik notası kullanım seviyesinin yükseltilmesine yönelik projelerin uygulanması ve görme engelli müzisyenlerin müzik yapıtlarının hem Braille hem de print notasyon olarak basılması ve çoğaltılmasının gerekliliğine ilişkin önerileri Braille müzik alfabesinin sadece öğretmenler için değil Türkiye’de yeterince yaygınlaşmadığını ortaya koymaktadır. Ayaz (2020) çalışmasında, Perkins Braille kullananların kullanmayanlara göre Braille alfabesine daha çabuk uyum sağladığı ve hızlı okuma becerisini kazandıkları sonucuna ulaştığı görülmektedir.

Görme engelli okullarında çalışan öğretmenler genel olarak programda 1 saat olarak belirlenmiş olan müzik dersinin yetersizliğini dile getirmektedir. Öğretmenler bu durumun öğrencilerin görme engeli ve bazı öğrencilerin görme engelinin yanında başka engellerinin de bulunmasından kaynaklandığını dile getirmektedir. Bununla birlikte, gören öğrenciler için hazırlanmış öğretim programının görmeyen öğrenciler içinde değiştirilmeden uygulanması, kılavuz kitapların aynı olması, 1 saatlik dersin yetersiz kalmasına sebep olduğu gibi ders içi etkinliklerin gerçekleşmesi, ders anlatım yöntem teknikleri, konu aktarım sürecine yönelik sıkıntılar ve en önemlisi programı uygulayamama gibi pek çok sorunu beraberinde getirmektedir.

Braille müzik notası konusunda kullanılan teknolojilerin Türkiye’de yeni yeni kullanılmaya başlandığı fakat henüz ülkemizde yaygınlaşmadığı görülmektedir. Bu durum en başta Braille

nota yazısı ile oluşturulmuş kaynak sayılarının az olmasının en önemli sebebini oluşturmaktadır. Araştırmada incelenmiş olan tezlerin ulaşmış olduğu “Braille alfabesi ile basılmış kaynakların yetersiz olduğu, özelliklede Türk müziği konusunda kaynakların çok yetersiz olduğu ve çalgı eğitimi gibi pek çok konuda kaynak yetersizliğinin bulunduğu” sonuçları bu eksikliği ortaya koymaktadır. Türkiye’de nota temini konusunda internet ortamında hizmet veren engelsiz nota kütüphanesi gibi çalışmanın tek olması ve bu çalışmanın gönüllük esasıyla yürütülmesi kaynak temini konusunda hala yetersizliklerin ve sıkıntılarının olduğunu gösteren bir durumdur. Görme engellilerin ayrıca Türkiye’de yazılmış materyallere ulaşmada sıkıntı yaşadıkları gibi yurt dışı kütüphanelere erişim sağlayamadıkları, maddi imkânsızlıklardan dolayı Braille araç ve gereçlere ulaşamadıkları görülmektedir.

Görme engeli öğrencilerin yetenek sınavlarında deşifre, solfej okutma, dikte, diksiyonlarına bakma amacıyla sesli metin okutma gibi aşamaların uygulanmasında Braille materyal yoksunluğu nedeniyle sorunlar yaşamaktadırlar. Eğitim sürecinde ise öğrencilerin armoni ve solfej gibi pek çok derste nota yazma ve okuma konusunda sorun yaşadıkları, notaların deşifre edilmesinde yaşanan sorunlar gibi pek çok zorluktan dolayı öğrencilerin motivasyonlarının düştüğu, teorik derslerde tahtada yazılanlar seslendirilmediği için armoni, işitme gibi derslere katılımları konusunda sorunlar yaşadıkları ve sınavlarda soruları okuyup yazacak yardımcı gerektirmesi gibi sorunlar araştırmada ulaşılan önemli sonuçlardandır.

Elde edilen sonuçlara göre;

Görme engelli öğrencilerin kullanabileceği Braille müzik notası ile yazılmış yazılı kaynakların artırılması,

Görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecini kolaylaştıracak teknolojilere ulaşımını kolaylaştırmak için çalışmalar yapılması,

Görme engelli okullarında ve kaynaştırma okullarında görev yapan veya yapacak öğretmenlerin özel eğitim, Braille alfabesi ve Braille müzik eğitimi teknolojileri gibi konularda yetiştirilmesi için lisans ve lisansüstü öğretmen yetiştirme programlarının düzenlenmesi,

Genellikle görme engellilerin müzik eğitiminin mevcut durum tespitine yönelik yapılan araştırmaların yanında müzik eğitimi verimliliğini artırmaya yönelik deneysel çalışmaların ve boylamsal çalışmaların yapılması,

Görme engellilerin müzik eğitimini kolaylaştıracak Braille müzik nota içerikli bilgisayar yazılımları yurt dışı kaynaklı ve çok pahalı olduğu için ulaşım zorlukları yaşanmaktadır. Öğrencilerin bu yazımlara ulaşımını kolaylaştıracak çalışmaların yapılması,

Üniversitelerin yapmış olduğu yetenek sınavlarının, görme engelli öğrencilerin durumları göz önünde bulundurularak düzenlenmesi,

Öğrencilerin müzik eğitimine yönelik yurt dışı kaynaklara ulaşabilmelerini kolaylaştıracak çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Adıyaman, S. E. (2020). *Müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin flüt eğitiminde karşılaştıkları sorunların incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akpınar, H. (2012). *Görme engellilerde braille işaret sistemi ve müzik eğitiminde kullanılabilirliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Ayaz, B. (2020). *Görme engelliler için müziksel okumaya yönelik Braille tabanlı donanımsal ara yüz tasarımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bağrıyanık, Ö. (2019). *Üniversitelerde mesleki müzik eğitimi alan görme engellilerde piyano eğitiminde karşılaşılan sorunlar(Ankara ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Batu, S., & Kırcaali İftar, G. (2011). *Kaynaştırma*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Baydağ, C. (2013). *Görme engelli bireylerin sosyalleşme sürecinde verilen müzik eğitiminin, müzikal motivasyon, müziksel ilgi ve müzik yaşantılarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Baykoç Dönmez, N. (2010). *Öğretmenlik Programları İçin Özel Eğitim*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık
- Creswell, J.W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (S.B. Demir, Çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çağlarca, E. (2019). *Eğitim sürecinde müziğin görme engelli öğrencilerin kaygı durumları üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, P., Sarı, M. M. & Yıldırım Doğru, S. S.(2015). Türkiye’de ve Avrupa’da 2000-2013 yılları arasında özel gereksinimli çocuklarla ilgili yapılmış olan müzik eğitimi çalışmalarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2); 10-28
- Demirci, Z. F. (2012). *Türkiye’de görme engelliler ortaokullarında öğretmen görüşlerine göre müzik dersi kazanımlarının gerçekleştirilme durumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dilsiz, Z. (2017). *Görme engelli ilköğretim okullarında müzik dersi sürecine ilişkin öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğar, C. (2004). *Görme engelli müzik öğretmenlerinin mesleki açıdan karşılaştıkları güçlükler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ersoy, Ö. Avcı, N. (2001). *Özel gereksinimleri olan çocuklar ve eğitimleri - Özel Eğitim*. İstanbul: Yapa yayınları.
- Gülcan, M. G. (2019). *Eğitim hukuku*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Hachette (1983). *Gelişim ansiklopedisi. Alfabetik genel kültür ansiklopedisi*. İstanbul: Gelişim Yayınları

- İsman, H. (2010). Özel Eğitim Hakkı. *Öz-veri Dergisi*, 7(2); 1605-1618
- Karaman, N. A. (2016). *Görme engelliler okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin müzik dersi öğretim programının ve ders içi etkinliklerin uygulanışına ilişkin görüşleri (Adana ili örneği)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170-189.
- Öz, B. (2019). *Türkiye’de görme engelli öğrencilerin müzik eğitiminde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili öğrenci görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özel, B. (2018). *Amerika birleşik devletlerindeki görme engellilerin müzik eğitiminde Braille nota sisteminin kullanımı ve Türkiye’deki durumun incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özsökmen, A. (2019). *Görme engelli öğrencisi olan konservatuvar eğitimcilerinin eğitim sürecine ilişkin görüşlerinin betimlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Pirgon, Y., & Babacan, E. (2013). Görme engelli öğrencilerin piyano eğitimi üzerine durum çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 191-206.
- Sazlı, K., & Şakalar, G. Y. (2018). Görme engelli müzisyenlerin besteleme teknikleri ve dijital uygulamalar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt;11 Sayı.55; 1112-1122
- Toyran, H. (2021). *Mesleki müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin materyal sorunları ve Lavignac 2c solfej kitabının Braille alfabesiyle yazım örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uçan, A. (2005). *İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi*. Ankara: Evrensel Müzikevi.
- Urhan, Z. U. (2017). *Braille nota sistemi ile Türk musikisi basit makamları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Variş, Y.A. & Hekim, M. M. (2017). Özel gereksinimli bireyler ve müzik eğitimi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi (GEBD)*. Cilt.3; Sayı.3; 29-42,
- Vural Akar, R., & Cenkseven, F. (2005). Eğitim araştırmalarında örnek olay (vaka) çalışmaları: Tanımı, türleri, aşamaları ve raporlaştırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), 126-139.
- Yazar, B. (2021). *Türkiye’deki müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda eğitim alan görme engellilerin müzik eğitimi sürecine ilişkin eğitimci ve öğrenci görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldız, S., & Gürler, S. (2018). Görme engelli bireylerin haklarına dair bilgi düzeylerinin ölçülmesi (Ankara örneği). *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 241-268.